

Nieuwsbrief voor de donateurs van de
Stichting Vrienden van het
Fruitteeltmuseum in Kapelle

De Slanke Spil

Nummer 22, maart 2014

COLOFON

De Slanke Spil is een uitgave van de
Stichting Vrienden van het
Fruitteeltmuseum in Kapelle

Oplage: 320 exemplaren
Bankrekening
Vrienden: NL88RABO0331556790

Museum

Adres: Annie MG Schmidtsingel 1
4421 PM Kapelle
Telefoon: 0113-34 49 04
E-mail: info@fruitteeltmuseum.nl
Website: www.fruitteeltmuseum.nl

In dit nummer:

Agenda 2014	1
Voorwoord	1
Rondom 't Museummerf	1
Van de penningmeester	2
Uit het jaarverslag van het Fruitteeltmuseum	2
Boek over Zeeuwse Fruitveilingen	2
Aanwinsten collectie	3
Oproep	3
Kapelle 4t Kant	3
Een doorsnee werkdag (J. Ruissen)	4
Waar is Tante Dora gebleven?	4-7
Schadelijk wild (J. Ruissen)	7

Agenda 2014

Activiteiten in het Fruitteeltmuseum:
Onderstaande selectie uit het jaarprogramma is
onder voorbehoud (zie de website)

Za. 22 maart	Opening Kantexpositie "Kapelle 4t Kant"
Ma. 24 maart	Lezing St. Vrienden van het Fruitteeltmuseum
Za. 05 april	Museumweekend
Za. 19 april en 03 mei	Bloesemfietstochten
Za. 14 juni	Zomersnoei en dunning
Za. 02 augustus	Oculeercursus en dag
Za. 09 augustus	Fruiteeltroute
Za. 23 augustus	Tuinexcursie "Fruitplagen"
Za. 13 september	Druivendag
Za. 04 oktober	Rondom het museummerf
Ma. 10 november	Lezing St. Vrienden van het Fruitteeltmuseum
??	Midwinterdag

Voorwoord

Voor U ligt weer een nummer van de Slanke Spil.
De inhoud spreekt voor zich en bevat een aantal
interessante artikelen. We danken dan ook de
inzenders voor hun bijdrage.

Het bestuur heeft in een informele bijeenkomst
Jan en Tineke Janse bedankt voor hun jaren lange
bijdrage aan de activiteiten als secretaris en Tineke
voor samenstelling van de Slanke Spil. Nogmaals
onze hartelijke dank.

Het bestuur bestaat uit de volgende leden:

Cathrien Kole voorzitter, Ad Kole waarn. secretaris,
Gommert Burger penningmeester en de leden Adri
Kloosterman en Ad van Liere.

Hans Oomen als directeur/ adviseur.

Veel leesplezier!

Cathrien Kole

Rondom 't Museumerf

Van onze gewaardeerde medewerker aan het determineren van oude fruitrassen, de heer Vincent Turkelboom, ontvingen wij een reactie op de afgelopen dag 'rondom 't museumerf'.

In zijn reactie spreekt hij zijn waardering uit voor de grote inzet van de vrijwilligers tijdens deze activiteit. Met name het gegeven dat de mensen die gevraagd waren om de oude fruitrassen te determineren zich volledig konden concentreren op het advies en het determineren was te danken aan de hulpvaardigheid van de vrijwilligers van het museum.

Verder geeft hij nog een aantal waardevolle tips en opmerkingen, waar de organisatoren van de volgende 'oude rassendag' hun voordeel mee kunnen doen. Vincent sluit zijn reactie af met 'fruitige groeten'.

Het is fijn om te weten, dat mensen buitenom de vaste kring van mensen rondom het Fruitteelmuseum ook hun betrokkenheid tonen en constructief meedenken om de 'oude rassendag' nog aantrekkelijker te maken.

Van de penningmeester

Het aantal Vrienden van het Fruitteelmuseum (donateurs) is in het jaar 2013 ongeveer gelijk gebleven: we hadden er 293 op 31 december 2013.

Naast de gewone uitgaven hadden we in het jaar 2013 ook wat bijzondere kosten, zoals de barbecue voor de medewerkers met partners, het boek van Jan de Jonge waarvoor we voor een deel garant stonden en de museumerfdag, die een groot succes was, maar ook een bijdrage heeft gekost. Ook aan de voorbereidingen voor het digitaliseren van de bibliotheek hebben we een grote bijdrage toegekend; dit om een onderzoek naar de haalbaarheid van het digitaliseren mogelijk te maken.

Dank zij de bijdragen van de vrienden hebben we het tekort van 2012 weer weg kunnen werken.

Uw penningmeester Gommert Burger

Uit het jaarverslag van het Fruitteelmuseum

- Het bezoekersaantal in 2013 bedroeg 5737: iets meer dan in 2012. Het aantal groepsreserveringen, 45 in 2013, blijkt een groeiende trend.

- Op zaterdag komen de meeste bezoekers, gevolgd door de donderdag en de vrijdag. In 2014 zal het museum in de maanden juli en augustus van maandag tot en met zaterdag vanaf 11.00 uur geopend zijn.
- In 2013 zijn 26 activiteiten georganiseerd, die in de media ruimschoots aandacht kregen. Snoeicursus, Opa- en omadag, museumweekend, workshop natuur-fotografie en Fruitteeltroute kwamen aan bod bij Omroep Zeeland radio. Delta tv heeft filmopnames gemaakt. Het F.M. was present bij het Koninklijk bezoek aan Goes d.m.v. een kraam en trok ook de aandacht van het koninklijk paar. Adri Eversdijk is op de dag 'Rondom 't Museumerf' koninklijk onderscheiden. De aangeboden cursussen liepen goed. De snoeicursussen werkten zelfs met wachtlijsten. De handwerkdames maakten een unieke merklap over de fruitteelt. Ook werd er twee keer een quiltcursus georganiseerd. De Fruittoer per bus is twee keer gereden en twee maal waren er externe fruitpresentaties. De Stichting 'Vrienden van het F.M.' heeft behalve de dag 'Rondom het Museumerf' en de midwinterdag een tweetal lezingen georganiseerd.
- In 2013 bezochten 385 scholieren in schoolverband het F.M. Er waren in 2013 zes kinderfeestjes (twintig in 2012). Het fruitarium is drie maal verhuurd aan derden.
- Het F.M. is opgenomen in een wandelnetwerk van Stichting Landschapsbeheer Zeeland. Ook is er een fietsroute beschikbaar, gesponsord door De Kromme Spaak. Met verschillende organisaties zijn arrangementen afgesloten, die de nodige p.r. opleveren. De RABObank sponsorde het drukwerk van de fruitteeltroute. Verder hebben veertig bedrijven en/of personen in natura of middels een geldbedrag een bijdrage geschonken aan het F.M. In november is hiervoor een 'dankjeweldag' georganiseerd.

Boek over Zeeuwse Fruitveilingen

Zoals u hebt kunnen lezen in de vorige Slanke Spil is het boek over de Zeeuwse Fruitveilingen door Jan de Jonge inmiddels verschenen.

Een zeer interessant werk voor iedereen die belangstelling heeft in de geschiedenis van de Zeeuwse fruitteelt en de afzet van fruit. Het boek is voor de prijs van € 15,00 te verkrijgen in het Fruitteelmuseum en in de boekhandels in Kapelle en Goes. Wellicht een aardige cadeautip

Aanwinsten collectie

Voorwerpen

- In deze relatief korte verslagperiode zijn niet veel voorwerpen aangeboden aan het Fruitteelmuseum. Toch kunnen we iets melden: het fruitteelmuseum werd tijdig gewaarschuwd toen de gemeente Kapelle een fruitschuurtje liet afbreken. We troffen hier een reeks voorwerpen van ca. 50 jaar geleden aan, die iets vertellen over de ontwikkeling van de fruitteelt, zoals oude regenkleding, gedragen bij het spuiten met de slangenspuit, een propaanknalapparaat en oud fruitfust.
- Van de NFO-kring Zeeland/Noord-Brabant kregen we een Mety-apparaat, dat tot voor kort gebruikt werd door de schurftwaar-schuwingdienst in Zeeland.
- Nadat in voorgaande nummers van de Slanke Spil het maken en herstellen van Zeeuwse plukladders aan de orde was, kregen we nu van twee personen losse sporten voor plukladders aangeboden, kennelijk bedoeld om gebroken sporten te vervangen.

Bibliotheek

- Ook in deze verslagperiode zijn weer dubbele boeken geruild met een Belgische collega, bijvoorbeeld een boek over de teelt van kiwibessen.
- Uit Dronten kregen we een exemplaar van het bekende Amerikaanse 'Modern Fruit Science' van N.F. Childers aangeboden.
- In reactie op onze recente oproepjes werden weer enkele 'films' en boekjes van Flipje Tiel aangeboden.
- De Vrienden kochten uit het boekenfonds het nieuwe boekje 'Bessen uit eigen tuin'.

Oproep

In het depot van het Fruitteelmuseum worden, vaak in fotoalbums geschonken historische foto's, opgeslagen en gedigitaliseerd. Naast de geschonken foto's zijn wij nog steeds op zoek naar (losse) foto's die iets vertellen over de geschiedenis en cultuur van de fruitteelt en van het Fruitteelmuseum zelf.

Bent u in het bezit van dergelijke foto's (afdrukken) dan verzoekt de werkgroep voor het digitaliseren van historische foto's u vriendelijk om deze foto's aan het museum te schenken of in bruikleen te geven. Hierdoor helpt u mee om het overzicht van de geschiedenis van de fruitteelt en het Fruitteelmuseum compleet te maken. Heeft u o.a. foto's van het gebouw, de oprichting of van de

activiteiten die plaatsvonden vanaf 1996, ze zijn van harte welkom.

Het zou fijn zijn als u kunt aangeven, wanneer die foto's (ongeveer) genomen zijn, wie er op te zien zijn en bij welke gelegenheid ze genomen zijn.

De depotwerkgroep (Nel, Rini, Dick, Loek en Bart)

Kapelle 4t Kant

Onder de noemer Kapelle 4t kant doet ook het fruitteelmuseum dit jaar mee aan de grote "Zeeland zet kant in beeld" tentoonstellingen. Dit betreft een samenwerkingsverband tussen 4 musea, het Historisch museum De Bevelanden te Goes, Museum De Meestooft uit Sint-Annaland, Museum De Schotse Huizen uit Veere en het Fruitteelmuseum uit Kapelle. Alle 4 musea werken ook weer samen met het LOKK, (landelijke organisatie voor Kant Kunst) en vullen verder plaatselijk ieder op zich de tentoonstellingen in. In Kapelle zal het accent liggen op Lierse kant, Naaldkant en kloskant en is fruit natuurlijk een belangrijk thema. Verder zullen ook allerlei Kapelse thema's worden verbeeld. Iedere zaterdagmiddag zijn er dames aanwezig om te demonstreren en verder zijn een aantal openbare lessen gepland maar al die informatie is op de speciale website www.zeelandzetkantinkeel.nl te vinden. In 2006 is er ook een soortgelijke tentoonstelling geweest die toen een recordaantal bezoekers naar het museum bracht. Het idee erachter is om door ieder jaar een ander thema en doelgroep voor de wisseltentoonstelling te kiezen er steeds weer nieuwe mensen kennismaken met de vaste collectie en de museumtuin en zo het museum bij een steeds groter wordende doelgroep bekend wordt. Dat we daar in slagen blijkt wel uit het in verhouding hoge bezoekersaantal wat we elk jaar weer in het museum mogen ontvangen. Ook het aantal deelnemers wat de cursussen, lezingen en andere activiteiten bezoekt is iets waar we als klein museum trots op mogen zijn. Dit is mede te danken aan de inzet van al die vrijwilligers voor en achter de schermen die hun kennis op enthousiaste wijze over willen brengen op de deelnemers. Door nu met vier musea samen te werken verwachten we dat veel mensen een zogenaamd kantreisje door Zeeland gaan maken waarbij we ook mikken op een Duitstalig en Engelstalig publiek. In Europa is dit jaar verder geen vergelijkbare grote expositie en aangezien kantbelangstellenden bereid zijn te reizen denken we daarmee Zeeland en in ons geval Kapelle ook op de internationale kaart te kunnen zetten. Tegenwoordig lijkt kant iets voor uitsluitend dames te zijn maar wist u dat vroeger juist kant bij de heren

zeer in trek was? Dat Lodewijk de XIII meer geld aan kant heeft uitgegeven dan aan de bouw van het paleis te Versailles? Dat kant ook altijd in Zeeland zeer veel beoefend werd en wordt en bijdroeg aan het gezinsinkomen? Dat Kapelle een bloeiende kantvereniging heeft De Ortelaan genaamd? Dit en nog veel meer kunt u allemaal te weten komen als u de expositie in ons museum gaat bezoeken. De opening zal zijn op zaterdagmiddag 22 maart a.s. en de expositie duurt tot en met 1 november 2014. Van harte welkom!

Hans Oomen, directeur.

Een doorsnee werkdag (J.Ruissen)

In de winter werden minder uren per dag gewerkt dan in de zomer, om de eenvoudige reden dat de dagen korter waren. Omstreeks 1950 werd er in de zomer negen en een half uur per dag gewerkt, in de winter acht uur, nl. Van 7.30 u. tot 11.30 u. en van 1.00 u. tot 5.30 u. met 's voormiddags en 's namiddags een kwartier koffiepauze. Natuurlijk was het om half acht nog aardedonker, maar de werkdag begon dan in de schuur, bijv. met sorteren van fruit. In het begin van de winter stond er nog fruit in de schuur opgeslagen en dat werd dan geleidelijk gesorteerd en naar de veiling gebracht. Na de koffie gingen de mensen naar buiten om te snoeien of het snoeihout bijeen te harken. De fruitkwekersknecht was beter af dan de boerenarbeiders, want die moesten 's morgens direct buiten beginnen. Voor hen werd er alleen bij ferme regen werk binnen gezocht. Op een boerderij was weinig binnenwerk, maar bij een fruitteler was er altijd werk te doen. Als het sorteren klaar was werden fruitkisten of ladders gerepareerd, werktuigen schoongemaakt en gesmeerd of snoeigereedschap geslepen.

Een willekeurige dag in eind november kon er dan zo uit zien:

Om half acht kwam het personeel op het bedrijf. Het was zwaar bewolkt, dus extra donker. Het schuurfruit was geruimd, maar de fruitkisten lagen nog her en der door de schuur. Daar moest dus eerst wat aan gedaan worden. Deze werden één voor één gecontroleerd of geen plankjes los waren geraakt of gebroken. Deze werden direct gerepareerd. Via de veiling konden losse kistplankjes worden gekocht. De hele kisten werden in een hoek van de schuur of op de zolder opgestapeld. Daarmee werden heel wat uren gevuld, maar dan waren ze ook weer gereed voor de volgende oogst. Om 9 uur was het koffietijd, een kwartiertje maar, want de winterdagen zijn kort. Ondertussen werd eens gekeken hoe het er buiten voorstond. Erg aantrekkelijk was het niet, een gure wind en af en toe wat miezerig. Maar omdat het niet

echt regende ging men daarna toch naar buiten, de snoeiploeg om te snoeien, de overigen om een rij bomen te rooien. De laatsten konden zich bij het werk beter verwarmen dan de eersten, maar bij het snoeien viel dat ook nog wel mee. In de struikenbeplanting was bij het snoeien nog al wat zaagwerk, en natuurlijk was je er enigszins op gekleed. En voor je het echt koud kreeg was het weer half twaalf, dus schooftied en tijd voor de warme hap. Om één uur ging je weer verder tot kwart over drie, want dan was weer koffietijd. Als het, vanwege de donkerte enigszins kon, ging je ook na de koffie naar buiten. Bij helder weer lukte dat meestal wel, maar bij donker weer werd ook het laatste deel van de werkdag weer in de schuur doorgebracht.

In dit seizoen kon je als knecht het best de aard van de baas leren kennen. Er waren drie "soorten". Sommige fruitkwekers werkten zelf niet mee. Zij kwamen alleen enkele keren per dag bij het personeel kijken, een praatje maken en aanwijzingen of opdrachten geven. Dat waren meestal niet de gemakkelijkste. Zij hadden er niet zo'n kijk op wat je als snoeier op een koude dag moest afzien. Maar een goede voorman wist daar wel raad mee; als het weer te slecht werd gaf hij het sein om naar binnen te gaan. En als de baas dan in de schuur kwam mopperen omdat ze naar binnen waren gegaan, diende hij hem van repliek. Een andere groep van fruittelers werkte wel zelf mee, bijv. bij het snoeien. Maar als ze het na een uur of zo koud kregen, bedachten ze plotseling dat ze nog iets anders te doen hadden. Ze waren vergeten dat ze nog naar de veiling moesten, of moesten de boekhouder spreken of dat soort dingen, maar ze kwamen niet meer terug. De derde groep werkte echt mee, en gaf als het nodig was ook het sein om naar binnen te gaan. Het maakte dus voor een knecht een groot verschil welke baas je getroffen had.

Waar is Tante Dora gebleven?

Er zal ongetwijfeld een aantal lezers zijn die een tante hebben die met 'tante Dora' wordt aangesproken. Maar, die bedoelen wij hier niet. In dit geval gaat het over een appel die *Tante Dora* heet. Het interessante aan dit verloren gewaande appelras is dat de oorsprong en de naamgeving ervan terug te vinden is in een Achterhoekse bundel korte, losse verhalen. Dit is vrij bijzonder en wij kennen eigenlijk geen ander voorbeeld van een fruitras waarvan de ontstaansgeschiedenis in de streekliteratuur is terechtgekomen.

Het was de Achterhoekse dialectschrijver G. van der Lugt die in een van zijn verhalen de

ontstaansgeschiedenis van de *Tante Dora* appel uit de doeken deed. Hoewel hij het verhaal al in 1948 schreef, duurde het nog tot 1977 voordat de bundel *De Mölle Drie* verscheen. Van der Lugt is vooral ook bekend geworden met de 'Oet Gelster'-column (uit Gelselaar), die gedurende vele jaren verscheen in De Geldersch-Overijsselse Courant, een van de lokale, Gelderse kranten die nu niet meer bestaat. Daarna heette de krant het Geldersch Dagblad, maar ook die is weer opgegaan in een groter, regionaal dagblad, tegenwoordig De Stentor geheten. Van der Lugt schreef zijn columns in een van de Achterhoekse dialecten van het Nedersaksisch. In zijn geval was dat dus het dialect van Gelselaar, dat in de omgeving van Borculo ligt. Het interessante aan het Tante Dora-verhaal van Van der Lugt is dat erin wordt beschreven hoe en wanneer de *Tante Dora* appel aan haar naam is gekomen. Dat was namelijk op oudejaarsavond van het jaar 1912.

De schrijver van het verhaal was voor de kerstdagen en Oud en Nieuw met zijn vrouw te logeren gevraagd bij de oudste broer van zijn vader, ome Gert die in Utrecht woonde. Ome Gert was als jonge man bij een grote kwekerij in de buurt van Utrecht gaan werken. Als jonge jongen al was de schrijver van het verhaal vaak bij Ome Gert gaan logeren en had hij het altijd heel interessant gevonden in de kwekerij. Interessant gegeven in dit verband is dat de bekende boomkwekerij van H. Copijn & zoon ook in de buurt van Utrecht was gevestigd, en wel in Groenekan. Het zou dus kunnen zijn dat dit de kwekerij was waar ome Gert werkte en die hij uiteindelijk zelfs zou hebben overgenomen, hoewel de huidige Copijn dit niet kon bevestigen. Eén en ander zou kunnen worden opgemaakt uit een citaat in het verhaal van Van der Lugt, waarin de oude schoolmeester van Ome Gert het volgende over hem had gezegd: *'Den jonge mot tuinman wodden, had-e tegen mien groffa zeg en too-t-e de schole duur was, kwam-e dan ok ears as leerjonge bie den tuinbaas op 't kasteel, later bie 'n bloemkweker en endeluks op 'n groote kwekerieje in de buurte van Utrecht. Daar passen-e netjes op, wodden nao veloop van joarn meesterknech en had 't gelukke, dat-e endeluks de zaak van zien baas kon aovernemmen op schappelukke vuurwaarden'*.

Een andere aanwijzing dat het mogelijk deze, of misschien toch nog een andere vruchtboomkwekerij in de buurt van Utrecht betrof, zijn de woorden die de vader van Van der Lugt ooit over Ome Gert zou hebben gezegd: *'Ome Gert hef 't beste van allemaole', zei mien vaar mangs. Op zien oolen dag*

*kon-e 't heele bedrief an zien zönne en 't werkvolk aoverlaoten en heel zich alleene bezig met **veredelen en kweken** van nieje soorten bloomen en vruchtbeume. Daar had-e alles veur aover, maor 't was neet makkeluk, zei-e. Völle tied en völle meujte, en lukken dee't maor 'n enkelden keer'*.

Het verhaal gaat dat het op oudejaarsavond van het jaar 1912 was dat Van der Lugt aan Ome Gert vroeg hoe die mooie gele appel heette die in de fruitschaal lag. Oom Gert antwoordde dat de appel nog geen naam had, omdat hij die zelf had gekweekt. Van der Lugt vertelt dan in zijn verhaal dat hij zijn oom voorstelt om de zelfgekweekte appel naar tante Dora te vernoemen, de echtgenote van Ome Gert.

En zo schijnt het inderdaad te zijn gebeurd. In oude assortimentslijsten van een aantal Nederlandse vruchtboomkwekers uit die tijd komt inderdaad een appel voor die Tante Dora heet. Behalve uit de overgebleven notities van de Luntersche Tuinbouw Vereeniging zelf, weten we ook uit dergelijke oude assortimentslijsten van boomkwekers dat Tante Dora zijn oorsprong vindt bij deze Lunterse club van amateur-fruitkwekers die aan het einde van de negentiende eeuw was opgericht. Dat was een club van notabelen die zich had verzameld rond de bekende Lunterse notaris J.H.Th.W. van den Ham, die zich, als een soort levensovertuiging, had toegelegd op het kweken van nieuwe fruitrassen. Notaris Van den Ham was zelf de kweker van onder andere de Notaris-appel, een van de meest bekende Nederlandse appels.

De oudste kwekerslijst waarop de Tante Dora appel is aangetroffen is die van boomkwekerij F. Kuiper uit Veendam. Deze lijst dateert uit 1912, het jaar waarin volgens het verhaal van Van der Lugt Ome Gert de eerste 50 bomen had geënt van de appel die hij zelf kweekte. Er wordt zelfs al expliciet vermeld dat het er een 'van Lunteren' was, hetgeen duidt op de Luntersche Tuinbouw Vereeniging. De Tante Dora appel verschijnt tevens op een assortimentslijst voor het seizoen 1917-1918 van de bekende en goedgesorteerde boomkweker G.A. van Rossum uit Naarden. Het ras moet in eerste instantie goed hebben voldaan, aangezien de Tante Dora appel ook nog voorkomt op hun lijst van 1927. Van der Lugt voegt aan het eind van zijn verhaal een interessant noot toe: *'Tante Dora ston töt veur enkele jaorn in de meeste priescouranten, o.a. van Van Rossum in Naarden. Noe hebt ze weer andere soorten'*.

Tante Dora komt ook op voor op een assortimentslijst uit 1923-1924 van de Tuinbouw-Maatschappij Gelderland, een grote boomkwekerij die destijds was gevestigd in Rietmolen, in de buurt van Neede. Behalve een boomkwekerij maakte daar ook nog een jamfabriek deel van uit.

De kwekerij bracht op het einde van de negentiende en ook nog gedurende de eerste decennia van de twintigste eeuw met name in Oost-Nederland een zeer uitgebreid assortiment fruitrassen op de markt.

Een van de laatste kwekerslijsten waarop Tante Dora nog wordt vermeld, is een lijst die is uitgegeven door Boom- en Rozenkwekerijen J.A. Heusinkveld uit Lichtenvoorde, daterend uit 1934. Kweker Heusinkveld zegt over Tante Dora: *'Groote, groengele vrucht van een zeer fijnen smaak, zeer goede boomgaardboom.* Voor de gebruikstijd geeft hij *'febr.-mei'* aan, wat er op wijst dat het een uitstekende bewaarappel moet zijn geweest. Op hun assortimentslijst voor het seizoen 1947-1948 komt Tante Dora niet meer voor, wat erop zou kunnen duiden dat dit ras toch niet zo erg goed was gebleken.

De vraag die nu resteert, is wat het verband was tussen Ome Gert en de Luntersche Tuinbouw Vereeniging, van notaris Van den Ham. Het antwoord hierop zou kunnen zijn dat Ome Gert, de kweker van Tante Dora, destijds ook lid was van de Luntersche Tuinbouw Vereeniging; of dat hij deze appel ter keuring had aangeboden bij deze vereniging (?).

Het is duidelijk dat de Tante Dora appel tot de verbeelding spreekt. We zouden deze appel dan ook graag terugvinden. Al vele jaren zijn we op zoek naar deze appel, maar helaas zijn we die tot op heden nooit met zekerheid, d.w.z. met haar overgeleverde naam, tegengekomen. Het lijkt er dan ook op dat dit ras inmiddels echt is verdwenen.

Om de appel op te kunnen sporen, moeten we natuurlijk weten hoe de vrucht er precies uitzag. Jammer genoeg bestaat er geen uitvoerige en gedetailleerde beschrijving van de uiterlijke kenmerken van de Tante Dora. Wel weten we hoe deze appel er ongeveer uit moet hebben gezien, aangezien we wel beschikken over summiere soortbeschrijvingen in de assortimentslijsten van eerdergenoemde boomkwekers. Zo staat er in de lijst van de Tuinbouw-Maatschappij Gelderland dat Tante Dora *'een der bekroonde Luntersche soorten'* was en dat het een *'stevige groeier'* zou zijn. In deze

lijst werd voor de tijd van rijpheid van de Tante Dora overigens *november-december* opgegeven.

Behalve in de lijst van kweker Heusinkveld en van de Tuinbouw-Maatschappij Gelderland, is de Tante Dora appel nog het best beschreven in de lijst van kwekerij Van Rossem. Deze kweker vermeldt over deze appel: *'Grote, regelmatig langwerpige ronde vrucht. Groengeel, wit gespikkeld. Uitstekende tafellappel, mits zeer lang bewaard. Blijft goed tot laat in 't voorjaar. Luntersche zaailing. Goed als boomgaardboom. Pluktijd: Eind Oct.-Gebruik: Febr.-Mei'*.

In het Nationale Register van Appellassen (ir. B. Kiés, 1969), een officiële lijst van rassen die op voorstel van de Werkgroep voor de Naamgeving en Registratie van Appellassen in Nederland was opgesteld, staat ook nog enige informatie over Tante Dora. Hier kunnen we over deze appel lezen dat het een middelgrote, langwerpige-ronde appel betreft, die geel van kleur is, met soms een roze-rode blos. Verder staat er vermeld dat er veel grote spikkels op de vrucht te zien zijn en dat het vruchtvlees stevig, crèmekleurig en bovendien tamelijk zuur van smaak is.

Mede naar aanleiding van een aantal oproepen gedaan in de lokale pers alsook op de regionale radio-omroep, zijn ons over de afgelopen jaren een aantal malen appels aangeboden, die naar verluid Tante Dora's hadden moeten zijn. In de meeste gevallen was echter duidelijk dat het niet deze appel kon zijn, in de meeste gevallen om redenen van bijvoorbeeld het feit dat het een bekende, andere appel betrof.

Eenmaal, al zo lang geleden als 1999, en naar aanleiding van een radio-oproep op Radio Gelderland, werd ons door een familie in Gendringen verzekerd dat een oude appelboom bij hun huis aan hen was overgeleverd als een Tante Dora. Echter, vanwege de zeer grote gelijkenis van de jonge nakomelingen van deze boom, die er destijds uiteraard meteen van waren gekweekt, met boom-, twijg-, blad-, en bloesemkenmerken van de Notaris-appel, werd deze echter vooralsnog als in werkelijkheid te zijn een 'gewone' Notaris-appel. Totdat de afgelopen 3 jaren de eerste, goed ontwikkelde vruchten in voldoende aantal aan een tweetal jonge nakomeling-bomen verschenen. Toen werd duidelijk dat het toch geen Notaris, maar een andere appel moest zijn.

Vooral de zeer grote gelijkenis van de boom met de Notaris-appel heeft ons vooralsnog doen besluiten dat de in Gendringen gevonden appel wellicht inderdaad een echte Tante Dora betrof. Het zou namelijk heel goed kunnen zijn dat het een zuster-ras van de Notaris betreft, voortgekomen uit hetzelfde zaaisel van appelpitjes waaruit ook de Notaris was geselecteerd.

We hopen nu dat er ook nu, ergens in Nederland, nog een boom met de naam Tante Dora als overgeleverde naam te vinden is. Mochten er onder u personen zijn die ons meer informatie kunnen verschaffen over de Tante Dora appel, of er zelfs nog een boom van hebben, of weten te staan, dan horen wij dat uiteraard heel graag.

Niet lang daarna werd ik gebeld door een mevrouw uit Haaksbergen - die overigens de naam Dora draagt - die mij vertelde dat zij een porseleinen naamplaatje bezat met de naam Tante Dora erop. We hebben die mevrouw destijds opgezocht en zagen onmiddellijk dat het een antiek naamplaatje voor fruitbomen betrof. Zij had dit plaatje lang geleden gekregen van haar echtgenoot, maar zich nooit gerealiseerd dat het de naam van een appelras betrof.

Dergelijke naamplaatje van porselein werden vroeger aan kettinkjes in fruitbomen gehangen.

(Hennie Rossel, Vorden, februari 2014)

Schadelijk wild (J. Ruissen)

De fruitteler heeft in de wintermaanden een enorme hekel aan hazen en konijnen. Daarom worden sinds jaren de boomgaarden afgeschermd met gazen omheiningen. Ook de toegangshekken worden van gaas voorzien, om te voorkomen dat deze beesten in het perceel kunnen komen. Voor hazen is gaas tot

op de grond voldoende, maar voor konijnen moet dit ook nog ingegraven worden omdat ze er anders onderdoor graven. Als er onverhoopt toch één binnen komt is het leed niet te overzien, want in één nacht kunnen zij veel schade aanrichten aan de stammen en onderste takken van jonge appelbomen. Zij knagen nl. aan de bast van de stammetjes en als deze rondom ontveld zijn, gaan de boompjes dood. In de tijd dat het nog jaren duurde om een boom op te kweken, was dit nog erger dan nu als de onderste takken, die zorgvuldig waren gekweekt, werden afgeknaagd. Officieel moest de fruitteler dan de jager aanspreken en deze moest dan een drijfjacht houden in de boomgaard. Maar de fruitteler vond dat ook maar een paardenmiddel, want een schot hagel door een boom is ook niet zo best.

Zo was er omstreeks 1960 een fruitteler die zijn eigen methode had. Er waren fruittelers die voor een gaatje in het gaas strikken uitzetten, maar dat vond hij zielig. Als er een haas of konijntje in de boomgaard werd gesignaleerd, werd al het personeel opgetrommeld en werd de hele boomgaard afgedreven. In één van de hoeken was een apart stuk afgegaasd, en daar werd het 'ondier' heen gedreven. Zodra het beest erin zat, werd dit stuk afgegrensd en kon de vangst beginnen. Het konijn of de haas werd in een hoek gedreven en met de hand gepakt of onder een jas gevangen. Enkelens waren daar zeer bedreven in. Maar toch lukte het met een haas soms niet. Deze rende dan enkele malen over het afgezette perceeltje heen en weer, om uiteindelijk met een enorme sprong over de omheining van 1.20 m. hoog te springen. Dan was de jacht tevergeefs geweest. Maar meestal lukte het wel om hem te verschalken. Met één rake klap werd het dier gedood en bij toerbeurt mocht iemand het mee naar huis nemen om te slachten.

Een enkele keer kwam de jager wel eens informeren bij de fruitteler of hij nooit wild in zijn boomgaard had. Bij andere telers moest hij regelmatig opdraven. Hij vertrouwde het blijkbaar niet helemaal. Maar geheime jachtpartijen zijn nooit uitgekomen.